

roi, specific zonei dar cu ornamente diferite: geometrice și florale. Mai pot fi admirate costume de bărbăți și femei având în compunere piese atât din portelan de vară cit și din cel de iarnă. Se remarcă un costum femeiesc purtat de tinerele mirese din care nu lipesc ornamentele reațăce cu fir metalic și maramă din borangic.

Ceea ce trebuie remarcat, în ansamblu, privitor la muzeul sătesc din comuna Chilia este bogăția și diversitatea materialului etnografic cules dintr-o zonă, care, în general, este socrată ca fiind săracă în asemenea mărturii. Astfel, muzeul devine în sine o

mărturie a existenței unei civilizații înfloritoare care a creat obiecte utilitare dar decorate cu un gust deosebit.

În ceea ce privește lucrările de artă ale meșterului Nicolae M. Nica acestea sunt prezentate fie direct pe pereții – în cazul tablourilor – fie pe diferite tipuri de suporți, în cazul sculpturilor. Tematica creației meșterului este variată: de la scene din viața cotidiană (în special de muncă), la momente sărbătorescă (hora satului, plugușorul), la scene istorice (care redau atât personaje cit și grupuri), la legende și la scene simbolice legate, în special, de evenimentele prin istorie a poporului

român. Crearea meșterului popular Nicolae M. Nica a fost prezentată în paginile revistei noastre.

Desigur, referitor la modul de expunere și în special de folosire a spațiului expozițional pot exista unele obiecții dar, în timp, totul este perfectibil atunci cind există o asemenea dorință.

Noul muzeu din Chilia, județul Olt, vine să îmbogățească vasta rețea de muzeze sătești existentă și care contribuie, în primul rînd, la păstrarea patrimoniului cultural din diferitele zone ale țării.

ANGHEL PAVEL

O CARTE DE MULTIPLĂ UTILITATE

Domeniul păstrării, ocrotirii și valorificării avutiei culturale și-a căstigat pretutindeni – prin muzeu – un loc bine determinat în conștiința societății contemporane. Astfel că, din cind în cind, în diferite țări înregistram lucrări de o generală referință în acest larg și complex sector de activitate. Între acestea este și Canada, unde, – într-o tot mai evidentă relație de interacțiune, între muzeu, monumente și largile parcuri naționale – progresele recente impun o stâruitoare atenție. Nu de multă vreme, unul din cercetătorii prestigiosului Institut canadian de conservare, Philip Ward, scria, într-o sinteză bine venită: „*L'avenir est un grand vide et la présent, une réalité fugace qui glisse immédiatement dans le passé. Notre patrimoine est tout ce que nous savons de nous-mêmes; ce que nous en préserverons en est la seul marque. Cette marque est notre phare dans la mit du temps, la lumière qui guide nos pas. La conservation est l'outil de cette préservation. A l'instant du succès, la conservation est un engagement nou pas envers le passé, mais envers l'avenir*”¹. Aceluiași scop și unei cauze comune îl răspunde o altă lucrare, apărută tot în Canada și menită, delibерat, să ajungă o referință². Aparținând unor reputații specialiști³, cartea pe care o recomandăm

specialistului român, muzeograf, conservator, organizator de expoziții, profesor, arhitect, sociolog și cibernetician, răspunde mai multor cerințe. Mai întâi, ea însoțește evenimentul deschiderii, după o îndelungată muncă, a noului muzeu național, *Muzeul Civilizației Canadiene*, provocind discuția asupra acestei exceptionale realizări deopotrivă de arhitectură și de muzeotehnică. Apoi, lucrarea punte în lumină – cu o analiză și o documentare mereu susținute de exemplificări și de o remarcabilă ilustrație – procesul modernizării obiective a instituției muzeale. Aceasta este privit atât din unghiul intern muzeografic, specializat deci, cit și din cel extern, al celor ce-l determină, impunindu-l sau solicitindu-l. În zece mari capitole, autorii abordează o dezbatere care trebuie, credem noi, acceptată în toate sistemele muzeale naționale și chiar largită. O fac în mod convigător, dovedind accesul la mijloacele concrete ale modernizării, mijloace pe care le-au acceptat și promovat ca instrumente subordonate scopului și mesajului muzeului.

Într-un prim capitol – *Muzeul ca simbol* – autorii se opresc îndelung la studiul de caz (acum devenit faptă) al construcției noului muzeu (M.C.C.). Explică, pe larg, cum elementele de ordin arhitectural ale acestui edificiu

au fost gindite, proiectate și realizate ca un simbol al memoriei colective canadiene, edificiul rezultând întruparea pământului locuit de o mozaică comunitate. Dificultatea întrupării simbolice a respectivelor identități naționale nu ar fi putut fi trecută fără genul creator a multiplii factori acționind în interdisciplinaritate: proiectul arh. Douglas Cardinal, team-ul muzeografic condus de prof. George F. McDonald, ideile referitoare la fluxul informatic datorate celebrului McLuhan, dotarea multisistem audio-video, efortul firmei Concordia și.a. De la aspectul general – confundabil sub raport geometric cu pământul Canadei, simbolic vorbind și identificabil totodată cu o figură umană – la cel de subordonare a interiorului tuturor funcțiilor muzeale, în cazul M.C.C. intenția proiectului a devenit o reușită. Mai ales dacă cercetăm în paginile capitولului distanțele de la începuturi pînă în prezent, sau dacă observăm ce realizare edilitară constituie edificiul într-un dialog al nouului cu relativ vechiul nucleu istoric de pe malul opus al Ottawai, ne însumîm concluzia că fondurile generoase (360 000 000 \$) și efortul consistent al multor factori au înregistrat azi o referință pe plan mondial.

În cel de-al doilea capitol – *Muzeul ca vizion* – autorii tra-

teză, avizată, diversele concepții și, bineînțeles, sediile de muzeu naționale, felul în care acestea reflectă specificul patrimonial, spiritualitatea națională, cum ele sunt private de oameni. El surprind modalitățile, adeseori criticabile, ale filosofiei muzeale *aza-zise „universitare”*, unde predomină cercetarea, ale retardării muzeelor bazate doar pe colectare și expunere. Arată, fără să facă procese, diferențele stării de înegal tratament al funcțiilor muzeale, criticând însă modalitățile anacronice de prezentare și activitate. El insistă asupra noilor condiții în care trebuie să se manifeste muzeele de azi – în era informatică, ce anidentă trebuie ele să obțină și cum anume. Vizitatorul de azi nu mai este cel din anii '70, constată, pe bună dreptate, și nici dezideratele sale nu sint identice. Nici, turismul cultural practicat acum, pivotind spre muzeu, nu mai este același ca-n deceniiile trecute. Nivelul de educație, cerințele oamenilor diferă foarte mult, fiind superioare celor anterioare. „Noul vizitator” cere mai mult într-un timp mai scurt! El insistă și asupra *aza-ziselor* servicii non muzeale, dar necesar de inclus în muzeu: filmul, spațiile de odihnă, mincare etc., manifestind nevoie facilității și a comodității. Deci imaginea tradițională trebuie readaptată, trebuie găsite noi soluții, pentru acest nou public. Autorii tratează, pe rînd, diversele forme de prezentare în diferite țări, exprimându-se, cu exemple, asupra celor mai progresiste idei. Un spațiu aparte acordă muzeelor în aer liber, ecomuzeelor, complexelor arheologice legate de situri, complexelor tehnologic-distractiv-informativ de tip Disney-land, exemplificând cu locuri unde muzeologia a acceptat și introdus multimedia, integrind-o.

Se opresc insistenții asupra rostului M.C.C., justificându-l conceptual și ca destinație multi și interculturală, explicând dotările supertehnice (*Imax/Omnimax Theatre*) puse în slujba educației/experimentului – învățării/agrementului – distracției. Insistă și acum, justificat, pe linia menținătorii turismului cultural – canal aducător de largi beneficii nu numai materiale și în contextul căruia muzeul trebuie să-si dezvolte serviciile. Dar și asupra a

ceea ce presupune acomodarea serviciilor: pentru analfabeti, nevăzători, handicapăti, vîrstnici, copii. Justificând M.C.C., autorii îl definesc, în condițiile specifice canadiene, scopul și sarcinile.

Capitolul III este de analiză – *Muzeul ca spațiu de prezentare* (Showcase) – a posibilităților de adăpostire și vehiculare a patrimoniului muzeal. Sunt prezentate cele 3 niveluri ale edificiului, cu toate funcțiile lor: expozițională, în primul rînd (13324 mp), de acomodare și trafic, de activități complementare (film, teatru) și a. În cadrul său sunt explicate expoziția de bază și expoziții temporare; se aduc justificări compunerii muzeotehnice, dotărilor tehnologice etc. Se insistă în special asupra zonelor expoziționale dedicate prezentării populațiilor colonizării Canadei.

Al IV-lea capitol – *Muzeul ca adăpost al tesaurului cultural* – consideră de la început patrimoniul cultural ca o memorie colectivă incorporată în piesele cel-copun. Piese ce sunt selectate de specialiști, în timp, dintr-o masă imensă și care, toate, poartă informații și au anume semnificații. Din toate aceste unghiuiri, ele – cca 3 milioane – sunt private ca valori și dici sunt păstrate conform valențelor lor valorice într-un spațiu pe măsură. Ca pentru un adevarat tezaur, condițiile de păstrare trebuie să fie superlative, să prevină orice factori ce ar afecta patrimoniul adăpostit. Spațiul în sine, cel muzeal, a fost proiectat în funcție de aceste imperioase nevoi. Serviciile de specialitate și compartințele de întreținere au fost astfel distribuite ca să asigure un flux de muncă optim și securitatea colecțiilor. Grijă față de tezaur se traduce în asigurarea condițiilor pozitive de conservare (obișnuite, de 30° UR și 21°C) și ele se acomodează concret la categoriile de piese depozitate. Un echipament perfectionat menține temperatură și umiditatea constantă, cum asigură lumina optimă. Mobilierul respectă cerințele tipodimensionării și specificei diverselor categorii de obiecte. În general, s-a asigurat flexibilitatea sa, fiind modular.

Toate aceste dotări au în vedere conservarea specializată: grijă continuă, pe de o parte, și pregă-

tirea obiectelor pentru transport, expoziții, fotografiere, cercetare etc. Un „centru medical” muzeal reuneste eforturile grupului de conservatori ai M.C.C. pentru a asigura viața patrimoniului. O atenție aparte s-a acordat securității muzeale. Serviciul de Protecție punând în aplicare un sistem perfectionat pentru a asigura integritatea, controlul și paza obiectelor prin senzori, monitoare TV și audio, detectoare etc., care prevăd, deopotrivă, paza contra incendiilor, sistemul de evacuare, primele ajutoare etc.

Muzeul ca memorie este intitulat capitolul V, fiind explicația, pe de-o parte, a funcției de achiziționare-dezvoltare patrimonială, pe de alta, a necesității de reprezentare regională-națională, reflectând toate zonele, perioadele istorice, culturile, care sunt indispensabile memoriei colective. Un scop important al M.C.C. a fost să organizeze expunerea astfel ca vizitatorul să asimileze și să sintetizeze cit mai multe informații.

„Nevoia de a cunoaște” o priveste noul muzeu sub diverse unghiuiri: *ce, cît, de către și prin cine, cum* etc. Si de această dată autorii își sprijină teoriile pe realitățile tehnologice, arătind că muzeul trebuie să țină cont și să introducă noile tehnologii în sistemul informatic. Sistematizarea informației, stocarea și distribuția ei sunt private sub raportul nevoii de cercetare, care – prin rezultatele ei – conduce la valorificarea muzeală diversă (prin tipărituri și cărți, filme, fotografii, videodiscuri și videocasete etc.). Această informație, imensă, într-un muzeu național, este, de altfel, organizată, tehnic vorbind, și difuzată prin mijloacele informatici, răspunzind cerințelor noului public. Dotarea cu computere a M.C.C. asigură celor interesați legătura cu masa informatională, ușurind perceperea și reținerea ei. Pentru această memorie, M.C.C. a organizat Mediaoteca, centru de documentare complexă, legind toate funcțiile muzeale, aceasta fiind recordată la sistemul informatic național. Utilizarea computerelor, deci, este subordonată, cum spun autorii, ideea că „*Inainte de a putea să înțelegem, trebuie înții să ne amintim*” (p. 136), pusă în practică

în noul muzeu național la un înalt nivel tehnologic.

Muzeul ca instrument de comunicare este intitulat al VI-lea capitol, care judecă – după clasificările unui celebru specialist, Bob Kelly – categoriile publicului și cum muzeul poate comunica cu acestea. Autorii critică acele prejudecăți elitiste, atât sub raportul muzeului cit și al publicului, discutând „democratizarea” actualului muzeu prin expoziție, cercetare, publicații, educație etc. Pentru a comunica optim, spun ei, trebuie să-l ghidăm, să-l orientăm mai întii pe vizitator, să-i folosim abilitatea de înțelegere, venind în întinpinarea cerințelor sale. În acest sens explică ei că M.C.C. a pregătit expozițiile, marind continuu formulele de interpretare pe care le pot prezenta exponatele într-un anume aranjament. Ele se adresează unei largi palete de opțiuni, diverselor vîrstă, profesii etc. Să permit dialogul, conversația, acțiunea directă, demonstrația, interpretarea. În „epoca informației” – cum bine o numesc muzeul nu poate, deci, sta imobil, clasic, susțras influențelor tehnicii și științei. Ca atare, acestea au intrat – de la computer și TV – și în dotarea M.C.C. Dar, concomitent, sunt combinate cu spectacolul (teatru, film, concert), creând o nouă formă de participare.

În capitolul VII, *Muzeul ca mentor*, cei doi specialiști repetă teza conform căreia „misunrea fundamentală a muzeului este săeducre” (p. 155) și o exemplifică în cazul concret al M.C.C. El expun programul vast educațional preconizat de acest muzeu, îndreptat prin excelență spre prima vîrstă școlară. Sub acest raport, Muzeul copiilor (2072 mp), creat în cadrul M.C.C., este expusă ca o necesitate obiectivă. Dar nici educația adulților nu este desconsiderată, existând formule tipice și-n această direcție. Instrumentele, metodele, mijloacele, tipurile de acțiuni, toate sunt prezentate în acest capitol, reținind atenția insistență asupra rațiunii strategice educațio-

nale în ceea ce-i privește pe copii. De altfel, se aduce o laudă deosebită „team-ului” M.C.C., pentru modul în care a organizat practic acest sediu.

Muzeul ca loc de celebrare este titlul capitolului VIII, iar al celui următor *Muzeul ca gazdă* și ambele pun în discuție funcțiile cultural-educaționale legate de scopul cunoașterii și continuării tradiției multietnice multiculturale din Canada, plecind de la ideea că bucuria spectacolului facilitează acțul instrucției și al educației. Teatrul istoric, filmul, spectacolul muzicalo-coregrafic, concertul, în spațiile speciale interne sau în aer liber împlinesc dezideratele teoriei lui MacLuhan privind *Satul global*. Un rol major în acest sens a fost acordat sistemului Imax Omnimax, prin care MCC intră în rîndul celor mai moderne dotate instituții muzeale din lume.

Scopul principal derivat din combinația mediilor este de a-i oferi emului modern cît mai multe satisfacții conform nevoilor și cerințelor lumii în care trăiește. Este clar că-n acest complex de acțiuni stă și turismul cultural, o largă sură deopotrivă financiară, dar și legată direct de dinamismul contemporan. Acestui nou turism muzeul trebuie să-si subordoneze o serie de acțiuni, să creze servicii care să-i stea la dispoziție, satisfăcindu-l (de informare, documentare, transport, parcare, masă, spații comerciale, materiale suport etc.).

El este nevoie să dezvolte marketingul de tip muzeal, fără de care turismul cultural nu poate înflori și da rezultate. Ultimul capitol, *Muzeul ca resursă*, al X-lea, ne conduce în aria largilor valențe pe care instituția le are în viitor – sub raportul informării, al dezvoltării social-economice a unei lumi în plină transformare, a pregătirii receptiei ei de către oameni. O teoretizare sistematică și susținută este pusă în evidență, arătindu-se că-n relația om-mașină (computer, televiziune spațială etc.) muzeele au un rol foarte însemnat. Ele îl pregătesc pentru a intra con-

știent în lumea supertehnologizată în care urmează să evoluăm, în acest sens M.C.C. încercând să intermedieze.

Nu ascundem, la sfîrșitul lecturii cărtii, aprecierile deosebite de elogioase ce se cuvin autorilor, deopotrivă practicieni, confruntați cu un subiect de o extremă actualitate, pe care i-au tratat magistral. Cum ne grăbim să adăugăm că lectura încită la abordarea – poate o vor face într-o altă lucrare – și a altor unghiuiri: impactul om (vizitator)/muzeu/noile supertehnologii; cum se pun multiplele aspecte ale funcțiilor muzeului în cazul instituțiilor cu un patrimoniu tradițional, de mare expresie, vecinime și foarte bogat; care este rezolvarea acestor aspecte de tehnologizare în sistemele muzeale din țările în curs de dezvoltare; ce aspecte ar trebui acoperite în relația muzeu – monumente (situri, parcuri) istorice și a.

Recomandând cartea lectorului român, vrem să atragem atenția asupra curentelor novatoare din muzeografia contemporană, ca și asupra obligației noastre duble de a răspunde cerințelor publicului din România, și el confruntat cu un rapid proces de modernizare, dar și de a ocroti corespunzător un patrimoniu cultural-artistic de o valoare excepțională.

NOTE

¹ Philip Ward, *La conservation du patrimoine culturel: une course contre le temps*. The Getty Conservation Institute, Malibu del Rey, California, 1986, p. 65

² George F. MacDonald și Stephen Alsfeld: *A museum for the global village*, Edited by R.A.J. Phillips, Canadian Museum of Civilization, Hull, 1989, 235 p.

³ Dr. George F. Mac Donald arheolog și muzeolog, director al Muzeului Civilizației Canadiene (din 1983); Stephen Alsfeld, cercetător specializat în istorie și informatică. Autorii fac parte din echipa care a realizat nouă Muzeu al Civilizației Canadiene (1983–1989).